

‘Er is genoeg bloed gevloeid’

Het Filmfestival van Venetië selecteert *Houses With Small Windows*, een al even snerpende als verstilde korte film over eremoord, van de Belgisch-Koerdische cineast Bülent Oztürk (38). ‘De slachtoffers hebben de personages naar me toe geleid.’

Catherine Vuylsteke

● Bülent Oztürk: ‘Dat het onvoorbereid draaien van de film in vier dagen is gelukt, kon dankzij de zielen van al diegenen die geleden hebben.’ © RV

De stoffige aardeweg slingert door het desolate landschap. Er stopt een auto. Twee broers komen een jonge vrouw halen. Na een zwijgende rit stapte het gezelschap ergens-nergens uit. Een schot off-screen. Dat er compensatie moet komen, horen we het clanhoofd even later aankondigen. Een van ons in de plaats. Zo gaat dat met eremoorden. Meisjes van zes draaien op voor misdaden die ze geeneens kunnen bevatten.

Houses With Small Windows is verzonden en ook niet. Het verhaal is dat van regisseur Bülent Oztürks eigen moeder, in vier dagen van koortsachtig getover in fictie gegoten. ‘Ik wou haar oorspronkelijk zelf laten vertellen hoe ze op haar zesde bij de familie van mijn vader terecht kwam. Sinds mijn vijftiende wist ik het van een vriend, maar mijn moeder en ik hadden het er een paar jaar geleden voor het eerst over.

‘De aanzet om dit te filmen was het nieuws dat een van de kleine meisjes in mijn documentaire *Beklemek* (over het trauma van de verwoestende aardbeving in Oost-Turkije in 2011) op haar dertiende zou worden uitgehuwelijkt. Ik bewoog vanuit België hemel en aarde om dat te voorkomen, wat in een samenspel met een Turkse columnist uiteindelijk ook lukte: de overheid ontzette de ouders uit hun voogdij.

‘Maar tegelijk dacht ik aan het verhaal van mijn eigen moeder en wilde het op beeld vastleggen. Dat bleek een ware opgave. We vroegen te veel van haar, ze

● De film is het verhaal van Oztürks eigen moeder: ‘Ik wou haar oorspronkelijk zelf laten vertellen hoe ze op haar zesde bij de familie van mijn vader terecht kwam, maar we vroegen te veel. Ze ging er haast onderdoor.’ © RV

ging er haast aan onderdoor. Daarom moest het anders, met onder meer mijn jeugdvriend, schoonzus en nichtje als personages.

‘Dat het onvoorbereid draaien van *Houses With Small Windows* is gelukt in die luttele vier etmalen, ligt niet aan mij. Het kon dankzij de zielen van al diegenen die zo vreselijk hebben geleden. Heus, zij hebben de omstandigheden omgebogen, de personages naar me toe geleid. Omdat ze geen slachtoffers meer willen, geen nieuwe onzichtbare tranen. Er heeft meer dan genoeg vrouwenbloed gevloeid.’

Kamperen in de cinema

Bülent Oztürk verkaste van het Turks-Koerdische platteland in de buurt van Urfa naar Antwerpen toen hij een jongeman van nog geen twintig was. Om te ontsnappen aan de stringente conventies van een gesloten gemeenschap, aan de oorlog, de verplichte Turkse legerdienst, en aan het nationalisme van het onderwijs.

‘België was best moeilijk. Ik stelde vast dat het Turks volstrekt geen wereldtaal was en dat diegenen die het spraken, behoorden tot het universum dat ik juist was ontvlucht. En dus begon een nieuwe jeugd van leren, leren, leren. Zwemmen, rolschaatsen, Nederlands. Maar het gat was zo groot. Ik kwam uit een oord zonder film, kunst of muziek. Die keer dat ik als tiener mijn spaargeld aan een klein orgel had uitgegeven, werd ik bij thuiskomst uitgelachen. De zoon van het dorpshoofd bespeelt toch geen instrumenten, zijn we soms zigeuners?’

Oztürk liet veel en weinig achter. De auto, de tv, de pistachegaarden, het eten en de gasten van zijn vader. Maar het negende kind van dertien wist dat die niet voor hem waren. En zijn vader wist het ook. Hij had de jongen tijdens zijn

opstandige puberteit al vruchteloos naar de psychiater gestuurd.

Als Oztürk toch bij film is uitgekomen, dan is dat deels door de barman in Schoten die een verrassing voor hem had: *Yol*, het bekroonde meesterwerk van de Koerdische regisseur Yilmaz Güney. ‘Verboden in Turkije maar tot hier gevlogen, en in een Vlaamse huiskamer bekend. Wat een wonder. Ik was er ondersteboven van.

‘Droomde ik toen al van films maken? Geenzins.’ De jongen die nog geen meisjesmond had gezoend, had een lange weg af te leggen. Via een baan als tuinman waarvan hij zich afvroeg wat zijn gegoede ouders zouden zeggen, over een eerste relatie en vrijwilligerswerk naar een inschrijving aan de universiteit. ‘Politieke en Sociale Wetenschappen, ik wedde dat mijn vader trots op me zou zijn maar zelf kon ik er weinig mee. Voor mij is kunst een veel machtiger wapen dan politiek. Wie harten beroert, kan evengoed voor verandering zorgen.’

Oztürk spendeert in de jaren die volgen veel vrije uren in de bioscoop. ‘Ik zag zo ongeveer elke film die de Antwerpse bioscoop Cartoons programmeerde. En van sommigen kon ik niet wegblijven. *Il Postino* heb ik acht maal gezien, *La Meglio Gioventù* wel een keer of vijf. Ik begreep niet dat de zalen niet steeds vol zaten, wat je allemaal kreeg voor een kaartje van vijf euro. Een nieuwe wereld, een reis, personages waarvan je hoopte dat je ze in het dagelijkse leven tegen het lijf zou lopen. En jezelf in dat alles.

‘Het was verrukking en gewroet tegelijk. Vaak miste ik de tools om een film echt te begrijpen. Een werk als *Festen* bijvoorbeeld. Kijken voelde als een langzame verstikking maar ik was te beschroomd om de zaal te verlaten. Gek wellicht dat het nu een van mijn favoriete films is.’ Het gat is er lang gebleven. Oztürk herin-

nert zich het ingangsexamen voor het Rits en de vraag naar Fassbinder. ‘Een opmerkelijke naam, dacht ik, en schreef ‘m op een papiertje.’

Er is tussen *Yol* en het Rits nog veel water naar zee gevloeid. ‘Ik durfde heel lang niet te zeggen dat ik film wilde studeren. Tot in de zomer van 2006, tijdens een verblijf in het huis van mijn vader. Ik had de hele dag gezwoegd bij de pistacheoogst en besloot het er toen op te wagen. Bellen van Urfa naar Brussel, met mijn mobieltje. De toegangsprouwen waren al voorbij. Het zou in het beste geval september 2007 worden, en nog een jaar van onrust en twijfel.’

Maar sindsdien ging het hard. Zijn eerste kortfilm *Zaman Zaman*, over de verwoesting van de Koerdische dorpen door het Turkse leger, werd internationaal gelauwerd. *Beklemek* werd vorig jaar op verschillende festivals in Turkije bekroond. Oztürk draaide de documentaire zonder enig budget. Maar hij deed wat hij moest.

‘Voor mij is kunst een veel machtiger wapen dan politiek. Wie harten beroert, kan evengoed voor verandering zorgen’

BÜLENT OZTÜRK